

RIJEČ UREDNIKA

Negdje prije deset godina zazvonio mi je mobitel s meni dotad nepoznata broja. Pozivatelj mi se predstavio obavijestivši me da se osniva Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu te da bi me volio vidjeti kao djelatnoga člana budućega sveneretvanskog zavičajnog društva. Kao osoba koja izrazito ne voli sastanke, nadao sam se samo da neće biti čestih sastajanja, ali kako je pozivatelj očito bio i dobar psiholog, pripomenuo je da ću količinu vlastita angažmana odrediti sam. Deset godina kasnije rado se prisjećam toga poziva, vlastite neodlučnosti i sumnje utemeljene na iskustvu. Bio sam, naime, svjedokom osnivanja neretvanske studentske udruge koja je krenula lijepo i ambiciozno, ali se brzo ugasila. Nakon osnivačke skupštine i utemeljenja različitih tijela novoosnovanoga društva približno su zacrtani i određeni planovi. Kako su Hrvati majstori u smišljanju planova koje ni ne kane ostvariti, sumnjičavost je ostala. Ovoga je puta, međutim, bilo drukčije: prvo smo se u prosincu 2006. uselili u vlastite prostorije na Jarunu, a u veljači 2007. održana je prva Noć Neretvana u hotelu Westin u Zagrebu. Već je na prvome sastanku predsjednik Luka Vlahović ustvrdio da Društvo treba početi izdavati *Hrvatski neretvanski zbornik*, a kako smo kao člana Društva imali *zbornikovođu* od formata Stjepana Šešelja, i taj se naum polako počeo ostvarivati. U rujnu 2007. određeni su članovi uredništva, podijeljeni zadatci i ostalo je povijest. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu jedino je zagrebačko zavičajno društvo koje svake godine izdaje vlastiti zbornik. Upravo je deseta obljetnica djelovanja Društva možda i najbolja prigoda da zahvalimo svima koji su na svoj način doprinijeli njegovu izlasku.

U užoj smo skupini operativaca (tvore je oni koji se posljednjih mjeseci pred pripravu stalno čuju preko telefona i raznose materijale) od prvoga broja do danas bili i ostali Vedran Damić (pozivatelj s početka uvodnika te grafički urednik, raspačavatelj štiva i osoba koja je tu uvijek kad nešto zapne), Miljenka Stanković (zadužena za prijelom i pripremu za tisak) i moja malenkost (lektura i korektura). Pet je godina glavnim urednikom bio Stjepan Šešelj, koji i danas

marljivo probire književna štiva te pomaže, savjetuje i piše članke. Luka Vlahović osim uloge gromobrana (jer uvijek imate onih koji se pitaju čemu zbornik i gdje su oni u svemu tome), koja mu, brat bratu, dobro stoji, često na sjednicama uredništva iznosi i neke manje poznate podatke (primjerice, kako je nobelovac Alberto Moravia ljetovao u živogoškome samostanu), a Dragan Jurković Mimoza izgradio si je ulogu dobrog duha zbornika. Članovi su uredništva prvoga broja, uz Luku, Vedrana, Dragana, Stipana i mene bili (abecedno): Zoran Curić, Jure Ilić, Dragan Jurković Bokin, Zdravko Kapović, Jozo Marević, Anela Mateljak, Vinko Mioč, Niko Pavlović, Tomislav Popić, Matija Maša Vekić i Antonija Vidović, a od 2009. do danas uredništvo se mijenjalo (članicom je uredništva 2010. bila i Radojka Bagur) da bi se u prošle tri godine ustalilo. Osim moje malenkosti kao lektore smo imali Neretvanke (Anelu Mateljak, Kseniju Vekić te, po nepotističkoj liniji, moje sestre Anđelu i Antoniju Vidović) i prijateljice Neretve (Anu i Milicu Mihaljević). Za izgled korica zadužena je pak svih sedam prošlih godina Marijana Čurčić Baldini, a veliku zahvalnost zahvaljujemo i Grafici Markulin d.o.o. na velikoj susretljivosti i stalnoj suradnji.

Osobno držim da su nakon deset godina našega djelovanja postignuća itekako vidljiva. Prvo, ostvarili smo temeljne ciljeve koje smo si zadali: imamo vlastite prostorije, Neretvane smo učinili vrlo prepoznatljivima u javnosti, i to ne samo u onim djelatnostima po kojima smo inače poznati (šport i poljoprivreda), te izdajemo zbornik. Drugo, opće smo dobro podredili pojedinačnomu (uza sve poteškoće i neslaganja kojih smo i sami svjesni) jer u ovome vremenu u kojemu se u gospodarstvu deset puta okrene svaka kuna, a u znanosti svaki bodić, imamo svoje ljude i (to posebno ističem) prijatelje (na ovome mjestu ističem zahvalu Milici Mihaljević bez čije bi ruke kvaliteta neretvanskih štiva bila znatno niža od uobičajene) koji nam mogu i žele pomoći. Svi ljudi koji surađuju u zborniku (od autora do prelamača, lektora i članova uredništva) rade besplatno. Stoga ponovno pozivam mlađe suradnike na suradnju jer u našem *libru* imaju prostora za usavršavanje, objavu i uvijek dobrohotno mišljenje o vlastitu radu, a saznat će štošta o našim ljudima i kraju. Rad se za opće dobro uvijek na koncu isplati ako ništa u spoznajama do kojih se i danas najlakše dolazi, ako nam je uopće do spoznaja stalo, ustrajnim radom. Postanite i vi dijelom mreže naših vjernih suradnika! Ako nam mogu pomagati znanstvenici u najvišim zvanjima (poput bivših dekana kao što je Zdravko Kapović), i to ne samo iz Neretve, neka ni vama, budući mladi suradnici, ne bude ispod časti dati svoj prinos. Treće, na što smo posebno ponosni, otvorili smo neke teme od kojih smo vrlo dugo bježali te stoga u ovome broju jedna rubrika nosi naslov *Prijepori*.

Na koncu ću se u ovome tekstu, koji je više slavljenički nego uobičajeno uvodnički, osvrnuti i na činjenicu da će se Neretvane u idućih nekoliko godina za mnogo što pitati u ovoj državi za koju smo se mi osobno i naši predci rekao bih i gorljivije borili od većine Hrvata. Nisu gusari oni koji brane svoj dom, nego su kukavice oni koji gusarima nazivaju vlastite negdašnje i današnje branitelje. Nadajmo se kako će se predstavnici naših sredina u izvršnoj vlasti ponašati slično nama: da će voljeti cjelokupnu hrvatsku domovinu i sve njezine stanovnike, ali da neće zaboraviti otkud dolaze jer samo čovjek koji je uredio svoju kuću i učvrstio obitelj može pomoći susjedu, prijatelju, siromahu i na koncu cjelokupnoj zajednici. Neka bude tako!

SADRŽAJ

LIJEPA NAŠA DOMOVINO	3
SPOMENIK POGINULIM BRANITELJIMA 2. OPUZENSKE BOJNE I 116. BRIGADE HRVATSKE VOJSKE I SVIMA KOJI ŽIVOT POLOŽIŠE ZA HRVATSKU. GROBLJE SVETOGA ROKA U PODGRADINI, GODINE GOSPODnje 1998.	5
AUTOKARTA	6
RIJEČ UREDNIKA	7
SLAVLJENIČKA KRONIKA	
OD ZBORNIKA DO ZBORNIKA (Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu)	13
DRUŠTVO NERETVANA I PRIJATELJA NERETVE U ZAGREBU PROSLAVILO 10. ROĐENDAN (Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu)	23
DANI PONOSA I SLAVE	
DOPRINOS A SATNIJA ZNG METKOVIĆ U RATNIM DJELOVANJIMA 4. GARDIJSKE BRIGADE HV-a TIJEKOM DOMOVINSKOGA RATA (Branko Markota, Dane Rendulić)...	31
PRIJEPORI	
O SKICI I SPOMENIKU STJEPANU FILIPOVIĆU U OPUZENU (Stjepan Šešelj).....	39
ZAGONETNA SMRT DESANSKOGA ŽUPNIKA DON STJEPANA VLAHOVIĆA (Vinko Medak)	43
SLIVANJAC LOGORNIK U DUBROVNIKU (Darko Utovac)	48
SOL ZEMLJE	
NERETVA KAO TEMA U DJELU PETRA TUTAVCA (Darko Utovac).....	59
K ZEMLJI ČEŽNJA – TAMO GDJE PALME CVATU Spomen na 100. obljetnicu rođenja oca Ante Gabrića (Marija Tomić)	74
OD MALOGA ANTUNA DO STARCA MILOVANA (Zdenka Vicić)	79
USUSRET OBLJETNICAMA (Domagoj Vidović)	85
NERETVANSKE PIKANTERIJE	
PRVA FOTOGRAFIJA GRADA METKOVIĆA? (Mario Talajić)	101
KOMINSKE I MOSTARSKE LISKE (Dragan Jurković Bokin)	107
IZ NERETVANSKE POVJESNICE	
DONJONERETVANSKA (HAGIO)TOPONIMIJA U PRILOG CRKVENIH GRADNJI OD KASNE ANTIKE DO KASNOGA SREDNJEG VIJEKA (5. – 15. STOLJEĆE) (Marinko Tomasović)	115
ŽELJEZNI MOST U METKOVIĆU (Ivan Jurić).....	139
BOSANČICA U DOLINI NERETVE (Ivan Volarević)	151
DRUŠTVENI ŽIVOT U DONJEMU PONERETAVLJU 1873. – 1941. (Ivan Jurić)	159
NERETVANSKI VREMEPLOV – II. dio (Dragan Jurković Bokin)	184
DEMOGRAFIJA I GOSPODARSTVO	
NA PRAGU DEMOGRAFSKE TRANZICIJE: STANOVNIŠTVO ŽUPE OPUZEN (1870. – 1880.) (Žarko Dugandžić)	193

PRIRODNA BAŠTINA

PRIRODNA BAŠTINA: JAMA U PREDOLCU (Markica Vuica)..... 219

MALENA MJESTA SRCA MOGA – NERETVANSKI LJUDI, SPIZA I KRAJEVI

KAKO SAM POSTAO NERETVANIN (Dragan Jurković Bokin) 225

RIBARSTVO I IZLOV ŠKOLJAKA I PUŽEVA U DONJOJ NERETVI TIJEKOM

NAJRANIJEGA RAZDOBLJA (Marinko Tomasović)..... 231

NERETVANSKE DELICIJE (Dragan Jurković Bokin)..... 243

ŠPORT

DESET GODINA KOŠARKAŠKOGA KLUBA "METKOVIĆ" (Julio Dominiković) 255

KNJIŽEVNOST I USMENA PREDAJA

SUVREMENI ZAPISI LEGENDI I PREDAJA U METKOVSKOME KRAJU (Marko Dragić) 261

ZAŠTO (Anđelka Vlahović) 279

PROZOR U SUTON (Dario Nikica Krešić Gero)..... 281

NA LEĐIMA NERETVE (Nives Puhalo) 282

OJ, NERETVO (Mirjana Bačić)..... 283

OBEZGLAVLJENI DUŽD (Domagoj Vidović)..... 286

JEZIKOSLOVLJE

HRVATSKI NAŠ KOJI NAS SPAJA I RAZDVAJA (Marina Balažev)..... 291

ULOGA NERETVANA U JEZIČNOME SAVJETNIŠTVU (Lana Hudeček, Milica Mihaljević)..... 295

LEKSIKOGRAFSKI PABIRCI: TKO SE ZEZA S POPOVIM MUDIMA (Radoslav Dodig)..... 305

PRAVOPISNO I JEZIČNO NAZIVLJE U *PRAVOPISU HRVATSKOG JEZIKA* PETRA

TUTAVCA BILIĆA (Milica Mihaljević) 316

NEK SMO ZDRAVI KO PUCE I CEKINI! (Perina Vukša Nahod) 320

ŠTO SE ZNA O TOPONIMU *NARONA*? (Dubravka Ivšić)..... 327

DESANSKI TOPONIMI (Domagoj Vidović) 330

IZLOG KNJIGE

PRUGE KOJE SU ŽIVOT ZNAČILE (Mladen Bevanda)..... 351

UZ LITICE – LICEM MI HLAPI MORSKA PJENA (Davor Šalat)..... 355

MAGLOVITA BESPUĆA HRVATSKE ZBILJE (Ljubo Krmek)..... 360

NATISKUJU SE SAME RIJEČI... (Tina Laco) 362

MALE VELIKE PJESME (Ljubo Krmek) 366

O NEUMSKOME ŠKOLSTVU (Domagoj Vidović) 369

DJELOVANJE UDRUGA

4. "DANI NERETVE U ZAGREBU" (Nada Podnar, Zdravko Kapović, Srećko Ilić,
Mladen Bušić, Jelena Đugum) 375

NOĆ NERETVANA U SPLITU (Marijo Popović)..... 381